

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra právních dějin

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

*Komparace organizace soudnictví za první ČSR
a organizace soudnictví v dnešní době*

Předkládá: Barbora Vlčková

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. et Mgr. Vendulka Valentová

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: **Komparace organizace soudnictví za první ČSR a organizace soudnictví v dnešní době** vypracovala samostatně, pod odborným vedením vedoucího bakalářské práce. Použitá literatura a podkladové materiály jsou řádně přiloženy v seznamu zdrojů.“

V Plzni dne 21. března 2013

.....

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. et Mgr. Vendulce Valentové, vedoucí mé bakalářské práce, za cenné rady, připomínky a vstřícný přístup.

Obsah

Úvod	8
1 Charakteristika soudnictví.....	10
1.1 Pojem soudnictví.....	10
1.2 Související pojmy	10
1.3 Druhy soudnictví.....	12
2 Právní úprava soudnictví	13
2.1 Právní úprava soudnictví za první republiky	13
2.2 Současná právní úprava soudnictví.....	13
3 Vznik Československé republiky	15
3.1 Tzv. první republika.....	15
3.2 Recepční zákon	15
3.3 Prozatímní ústava.....	16
3.4 Ústava 1920	16
4 Vznik ČR	18
4.1 Stručný historický exkurz	18
4.2 Ústava České republiky	18
5 Organizace soudnictví za první republiky.....	20
5.1 Řádné soudnictví.....	20
5.1.1 Nejvyšší soud.....	21
5.1.2 Vrchní soudy.....	21
5.1.3 Krajské soudy	21
5.1.4 Okresní soudy	21
5.2 Specializované soudnictví.....	21
5.3 Rozhodčí soudnictví	26
6 Organizace soudnictví v dnešní době (1993-2013).....	27
6.1 Obecné soudy.....	28
6.2 Zvláštní soudy.....	29
7 Nejvyšší správní soud za 1. ČSR a v současné době	32
7.1 Právní úprava a vznik NSS	32
7.2 Činnost NSS.....	33
8 Komparace Ústavního soudu za první republiky a v dnešní době.....	36

8.1	Právní úprava ústavního soudnictví	36
8.2	Funkční období a jmenování soudce	37
8.3	Sídlo ústavního soudu a jeho zaměstnanci	38
8.4	Neslučitelnost funkcí	39
8.5	Kompetence a činnost ústavního soudu	39
9	Postavení soudců	42
9.1	Postavení soudců za první republiky	42
9.2	Současné postavení soudů	44
	Závěr	46
	Résumé	48
	Seznam použitých zdrojů	51
	Seznam použitých zkratk	58

Úvod

Cílem mé bakalářské práce je na základě komparace organizace soudnictví za 1. ČSR a organizace v dnešní době do jisté míry porovnat odlišnosti v obou obdobích. Bohužel není v mých silách a ani v rozsahu této práce analyzovat tuto problematiku do všech myslitelných podrobností. Proto se zejména soustředím na komparaci v ústavním soudnictví.

V úvodní kapitole se stručně věnuji postavení soudnictví ve státní moci, přestože je práce především právně-historická, neměla bych teoretickou stránku nechat bez povšimnutí.

Pro přesné pochopení dané problematiky je nutné uvést také historický vývoj vzniku republik, dále také právní a ústavní zakotvení soudnictví.

Pro upřesnění bych chtěla podotknout, že v této práci se zabývám pouze organizací soudnictví v historických českých zemích. Bylo samozřejmě možné v této práci se věnovat i situaci na Slovensku, ale struktura soudů, která byla recipována, se poněkud lišila od českých zemí.

V kapitole páté se věnuji popisu organizace soudnictví za 1. ČSR, kde se dozvídáme, že v letech 1918-1938 bylo základní rozdělení soudů ve třech skupinách. Řádné soudnictví, specializované a rozhodčí. Na území první republiky dále fungovaly soudy tzv. veřejného práva.

Na rozdíl od období první republiky v současné době nemáme takové rozdělení. Pouze se můžeme setkat s označením obecné a zvláštní soudnictví.

Další část je věnována Nejvyššímu správnímu soudu, porovnání dříve a nyní.

Kapitola osm je věnována instituci ústavního soudu za první republiky a v dnešní době.

Poslední kapitola je věnována postavení soudců, podmínkám jmenování a stručnému popisu kárného provinění.

Takto vybraná struktura práce by podle mého názoru měla umožnit čtenáři snadnou orientaci v problematice organizace soudnictví v první Československé republice a v dnešní době. Snažila jsem se v této práci o přehlednou úpravu textu, aby čtení nepůsobilo velké problémy.

Jako nejzákladnější literatura mi posloužila kniha od Ilony a Karla Schelleových: Soudnictví (historie, současnost a perspektivy). A samozřejmě v seznamu zdrojů se nachází další literatura, ze které jsem čerpala a dále také právní předpisy, které nebylo vždy jednoduché nalézt.

1 Charakteristika soudnictví

1.1 Pojem soudnictví

Definovat pojem soudnictví lze z různých úhlů pohledu. Lingvisticky slovo „soudnictví“ je odvozeno od slova „soud“, „souzení“ a „soudní moc“. Místo nynějšího pojmu „soudní moc“ používaly dřívější právní předpisy pojem „soudnictví“, vycházíme tedy z toho, že realizací soudní moci je výkon soudnictví.

Mluvíme-li o realizaci něčeho, nelze pojem „soudnictví“ používat pro znázornění soustavy soudů, ale je nutno pokládat soudnictví jako činnost uskutečňující úkoly svěřené soudům.

1.2 Související pojmy

Pro zlepšení orientace v tématu bych ráda uvedla několik dalších pojmů, které souvisí se soudnictvím.

Justice „(z lat. *Iustitia*) je zpravidla někdy obecně označována spravedlnost (konání spravedlnosti), ale nejčastěji je slovem *justice* označována vedle soustavy soudů i soustava dalších orgánů (právnických povolání) napomáhajících ochraně práva nebo podílejících se na činnosti soudů, které spojuje určitý vztah k výkonu soudnictví.“¹

Jurisdikce „je moc nalézat nebo stanovit právo, která je státem svěřena předem určeným orgánům různého druhu, aby ji vykonávaly jeho jménem a v mezích stanovených zákonem. *Jurisdikce* nebo též *pravomoc* je přitom odvozena od slov „*ius dicere*“ (nalézat právo), a znamená proto též samotnou činnost orgánu, který právo nalézá nebo stanoví.“²

¹ STAVINHOVÁ, J. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2003, 660 s. ISBN 80-210-3271-5. Str. 73

² MADAR, Z. *Slovník českého práva*. 3. rozš. a podstatně přeprac. vyd. Praha: Linde, 2002, 983 s. ISBN 80-720-1377-7. Str. 540

Judikatura „(z. lat.) je rozhodovací činnost soudů, popř. výsledky této rozhodovací činnosti, soubor rozhodnutí.“³

Pravomoc „souhrn oprávnění, jimiž je vybaven státní orgán, popř. řídicí funkcionář, aby mohl řádně plnit své úkoly.“⁴

Příslušnost „v procesním právu určení, který státní orgán má určitou záležitost projednat a rozhodnout.“⁵

Soudce „veřejní funkcionáři oprávnění vykonávat státní moc soudní. Soudci jsou při výkonu své funkce nezávislí, při rozhodování se řídí pouze zákonem. Soudce jmenuje prezident republiky bez časového omezení.“⁶

Soudní soustava „rozumíme ucelené a členěné seskupení soudů a vzájemné organizační vazby mezi nimi. Míra specializace a míra integrace soudní soustavy souvisí s příslušností a pravomocí jednotlivých soudů.“⁷

³ MADAR, Z. *Slovník českého práva*. 3. rozš. a podstatně přeprac. vyd. Praha: Linde, 2002, 983 s. ISBN 80-720-1377-7. Str. 540

⁴ RYSKA, R. *Slovník základních pojmů z práva*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Fortuna, 2007, 70 s. ISBN 978-80-7168-991-1. str. 40

⁵ RYSKA, R. *Slovník základních pojmů z práva*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Fortuna, 2007, 70 s. ISBN 978-80-7168-991-1. Str. 43

⁶ FIALA, J, MATES, P, NOVÝ, K, PRŮCHA, P. *Malá právníká encyklopedie*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 1995, 232 s. ISBN 80-856-4763-X. str. 166

⁷ SCHELLEOVÁ, I, SCHELLE, K. *Soudnictví: (historie, současnost a perspektivy)*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, 592 s. ISBN 80-864-3265-3. Str. 29, 30

1.3 Druhy soudnictví

V každém státě se můžeme setkat s jinou strukturou soudnictví. Je to dáno nejen historickým vývojem těchto států, ale také nestejným systémem práva, dále také územním uspořádáním zda je daný stát federace či unitární stát.

Kritérií, podle kterých lze jednotlivé soudy porovnávat a rozlišovat je několik. Podle prof. JUDr. Františka Zoulíka, CSc. lze jednotlivé druhy rozlišovat podle toho, jaké právní prostředky použije, aby plnil svou základní funkci. Například ústavní soud je charakteristickým prostředkem rozhodování o protiústavnosti zákonů. Na rozdíl od trestního soudnictví, které rozhoduje o vině a trestu.

Dle většiny autorů lze soudnictví rozlišit na čtyři skupiny:

- a) Soudnictví civilní – nejstarší, zjednodušeně jde o spory mezi stranami.
- b) Soudnictví trestní – má za úkol ochranu společnosti, jde o rozhodování o vině a uklání zákonem určených trestů.
- c) Soudnictví správní – přezkoumává rozhodnutí správních orgánů.
- d) Soudnictví ústavní – zajišťuje ústavnost zákonů a zákonnost jiných předpisů.

2 Právní úprava soudnictví

Rozsah právní úpravy, který se týká soudnictví, je široký. Jedná se o desítky zákonů a novelizací, které zasahují do organizace soudnictví, přesto pro obě období je nejdůležitější a nejzákladnější úpravou Ústava.

2.1 Právní úprava soudnictví za první republiky

Pokud bych měla shrnout nejdůležitější dokumenty, nejprve musím zmínit recepční zákon č.11/1918 Sb. Který do organizace soudnictví nepřinesl nic nového, naopak navázal na rakouskou a uherskou justiční organizaci.

Moc soudní v zákoně č. 121/1920 Sb. Ze dne 29. února 1920, kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky dále jen Ústava ČSR 1920 je v hlavě čtvrté v §94-§105. Roku 1928 byla na našem území unifikovaná soudní organizace na základě zákona č.201/1928 Sb. Tento zákon také stanovuje úřední tituly do skupin podle platového zákona č. 103/1926 Sb. setkáme se zde s tituly jako např. okresní soudce, přednosta okresního soudu, soudní rada, president a vicepresident. I ve výslužbě mohli používat tyto úřední tituly.

Ústavnímu soudu se věnuje zákon č. 162/1920 Sb. Nejvyšší správní soud a jeho právní úpravu najdeme v zákoně č. 3/1918 Sb. jako jeho součástí zřízen volební soud (č.125/1920 Sb.) Pod číslem zákona 2/1918 Sb., jímž se zřizují ministerstva nevyjímaje ministerstvo spravedlnosti, které navazovalo ve své činnosti na rakouské a uherské ministerstvo práv. Až v době protektorátu došlo k některým úpravám jeho kompetencí, především v oblasti vězeňství.

2.2 Současná právní úprava soudnictví

V Ústavě České republiky ze dne 16. prosince 1992⁸ najdeme moc soudní opět v hlavě čtvrté konkrétně v čl. 81 – čl. 96. Jak již bylo řečeno součástí ústavního pořádku ČR je Listina základních práv a svobod, kde se setkáváme v hlavě páté s právem na soudní a jinou právní ochranu.

⁸ Ústava České republiky. In: *č. 1/1993 Sb.* 1993. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1> [online]. [cit. 2013-03-02].

Základní obecnou právní normou současnosti v oblasti organizace soudnictví je zákon č. 6/2002 Sb. ze dne 30. listopadu 2001, o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).⁹ S dosud poslední změnou č. 267/2006 Sb.

Předpis č. 182/1993 Sb. ze dne 16. června 1993 se týká Ústavního soudu. Pro správní soudnictví je to zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní ze dne 21. března 2002., tímto zákonem vznikl právně i fakticky Nejvyšší správní soud, ačkoliv je zakotven v ústavě již z roku 1992.

Ministerstvo spravedlnosti zřízeno zákonem č. 2/1969 Sb., České národní rady, ve znění změn a doplnění.

V následujících kapitolách jsou uvedené další právní předpisy týkající se úpravy soudnictví v obou obdobích.

⁹ Zákon o soudech a soudcích. In: č. 6/2002 Sb. 2002. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-6> [online]. [cit. 2013-03-02].

3 Vznik Československé republiky

3.1 Tzv. první republika

V roce 1918 Národní výbor československý sdělil lidu, že byla vyhlášena Československá republika. Národní výbor československý, organizace, která dala základ budoucí české samostatnosti a zrodila se podle výsledků voleb do říšské rady z roku 1911. Počet mandátů byl rozčleněn dle početní síly na 30 členů tohoto orgánu.

Československo mělo provizorní vládu dřív, než vznikl samotný stát, neboť podle mezinárodního práva stát reprezentuje nejen vláda, ale také území ovládané mocenskými orgány: armádou, policií a četnictvem. To však nová republika prozatím neměla a získala až 28. října, kdy se Národní výbor československý prohlásil nejvyšším zákonodárným a výkonným orgánem a Muži 28. října převzali moc.

3.2 Recepční zákon

Alois Rašín v noci z 27. na 28. října 1918 koncipoval jeden z nejzákladnějších dokumentů Československé republiky, jímž Národní výbor přejímal moc. Tento dokument podepsali spolu s ním tzv. Mužové 28. října František Soukup za sociální demokracii, Alois Rašín za mladočechy, Antonín Švehla za agrárníky, Jiří Stříbrný za národní socialisty a Vavro Šrobár. S tímto dokumentem se česká veřejnost měla možnost seznámit z denního tisku a plakátů hned následující den.

Jednalo se o text prvního zákona č. 11 Sb. ze dne 28. 10. 1918 o zřízení samostatného státu československého.

Zákon obsahuje prohlášení a pět článků. Tímto recepčním zákonem došlo tedy k převzetí rakouského a uherského právního řádu a také k převzetí jejich veřejné správy.

Hlavním úkolem tohoto zákona bylo, aby nedošlo k bezpráví a aby se státní správa nezastavila.

„Samozřejmě obsahově mohly být státem využívány jen ty právní normy, které byly v souladu se vznikem nového státu. Obsah některých norem byl, z hlediska nové společenské normy, neproveditelný. Takové normy nebylo možno však ihned nahrazovat novými a proto bývá československý právní řád této doby nazýván mezerovitý.“¹⁰

¹⁰ ZIMEK, J. *Ústavní vývoj českého státu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1996, 177 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 149. ISBN 80-210-1354-0, str. 27

3.3 Prozatímní ústava

Během velmi krátké chvíle ústavní výbor, který byl vytvořen Národním výborem, vypracoval provizorní předpis známý jako zákon č. 37/1918 Sb. z. a n., o prozatímní ústavě, který byl přijat dne 13. listopadu a vydán 14. listopadu 1918.

Rozdělen je do čtyř oddílů a je tvořen jednadvaceti paragrafy. Tento dokument je zvláštní také tím, pro ústavy obvyklé, že postrádá samostatné prohlášení.

Nejvyššími státními orgány se stal prezident, vláda a Národní shromáždění, které bylo rozšířeno ze stávajícího Národního výboru.

Zákon prošel dvěma novelami. První novela se týkala zvýšení počtu poslanců NS (zákon č. 138/1919 Sb.). Podruhé zákonem č. 271/1919 Sb., kdy byly podstatně rozšířeny pravomoci prezidenta.

V § 13 je zakotveno, že rozsudky a nálezy soudů se vyhlášují jménem republiky. „*Prozatímní ústava měla již charakteristické rysy novodobých ústavních úprav. Byla zde již koncipována teorie dělby moci a na ni navazující vznik nejvyšších orgánů státní moci.*“¹¹

Přestože zatím ve svém textu nijak neupravovala moc soudní, podílela se výrazným způsobem na přechodu k novému státnímu zřízení.

3.4 Ústava 1920

Práce na nové, definitivní ústavě byly zahájeny na podzim roku 1919. Při přípravě návrhu tvůrci nevycházeli pouze z jedné koncepce. Nebyly to jen vlivy českého myšlení a české tradice, ale i myšlenky z ústav již existujících jako např. francouzská ústava z roku 1875, rakouská tzv. prosincová ústava z roku 1867. A podle JUDr. Josefa Zimka, Dr., oblast soudnictví a dělba moci byla inspirována z ústavní předlohy Spojených států amerických z roku 1787.

Zpracování tohoto dokumentu trvalo do 27. února 1920, z diskuze o přijetí byla vyloučena veřejnost a to i odborná, účastníky jednání byli pouze političtí představitelé.

Dne 29. 2. 1920 pod č. 121/1920 Sb. byl přijat zákon o deseti člancích, kterým se uvozuje vlastní ústavní listina Československé republiky. Tento dokument platil po celé meziválečné období až do roku 1948. Podepsáním Mnichovské dohody a s ní

¹¹ ZIMEK, J. *Ústavní vývoj českého státu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1996, 177 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 149. ISBN 80-210-1354-0, str. 29

spojenými událostmi došlo k faktickému zániku Ústavy a ústavní konstrukce, potažmo i k rozpadu Československa. „*Formálně však ústava platila de facto až do března 1939, de iure i nadále, až do přijetí nové ústavy 9. května 1948.*“¹² Ústava za období první republiky, které netrvalo ani 20 let, byla doplněna osmi ústavními zákony, ale vlastní text změněn nebyl.

Skládala se ze slavnostní preambule a 134 paragrafů rozdělených do šesti hlav a uvozovacího zákona. Co se jeho týče, obsahoval deset článků. Z nichž nejdůležitějším článkem, pro účely této práce, byly první tři články. Článkem III. byl zřízen ústavní soud, který čítal 7 členů. Podrobnosti o fungování měl stanovit jiný zákon. A to konkrétně zákon č. 162/ 1920 Sb., o ústavním soudu. S článkem III. souvisel i článek II., který stanovil věcnou příslušnost ústavního soudu.

Jak už bylo řečeno, samotný text ústavní listiny z roku 1920 se skládal ze šesti hlav. „*Hlava I, všeobecná ustanovení (§1 - §5), Hlava II, moc zákonodárná, složení a působnost Národního shromáždění a jeho obou sněmoven (§6 - §54), Hlava III, moc vládní a výkonná (§55 - §93), Hlava IV, moc soudcovská (§94 - §105), Hlava V., práva svobody, jakož i povinnosti občanské (§106 - §127), Hlava VI., ochrana menšin národních, náboženských a rasových (§128 - §134).*“¹³

Touto ústavou došlo k naplnění Montesquieovy teorie dělby moci. Z celistvé státní moci byly osamostatněny dvě složky a to moc výkonná a soudní. Spolu ještě s mocí zákonodárnou vytváří státní moc. Patřila mezi tzv. ústavy rigidní. Nejen mezi odborníky dosáhla svého uznání, ale i mezi občany republiky.

¹² JÁNOŠÍKOVÁ, P, KNOLL, V, RUNDOVÁ, A. *Mezníky českých právních dějin*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 215 s. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3802-516. str. 133

¹³ GRONSKÝ, J, HŘEBEJK, J. *Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0878-2. Str. 37-66.

4 Vznik ČR

4.1 *Stručný historický exkurz*

17. listopad 1989 můžeme označit jako symbolické datum zhroucení komunistického systému v Československu. Ale už od počátku sedmdesátých let se u nás začalo hovořit o změně poměrů ve společnosti. Ke změnám došlo také díky rozpadu Východního bloku a vzrůstající nevole obyvatelstva s ekonomickou a politickou situací v zemi.

Od listopadu až do konce roku 1992, byly přijímány ústavní zákony. Celkový počet dosahoval čísla 51, tyto zákony byly částečným požadavkem doby a společnosti. Byl jimi pozměňován a doplňován ústavní řád, ale také sloužily jako příprava pro nové ústavy v budoucích nástupnických státech Československé federativní republiky.

Pokud bych se měla zaměřit na některé ústavní zákony z uvedeného období, bylo by určitě dobré zmínit ústavní zákon č. 376/1990 Sb., kde dochází ke změně při podávání návrhu na soudce a je zde uveden slib soudce. Zákon č. 326/1991 Sb. obsáhleji hovoří o silnějším postavení soudů a soudců ve struktuře státní moci. Velký význam měl i ústavní zákon č. 91/1991 Sb., o Ústavním soudu ČSFR, tento zákon totiž položil základy současnému ústavnímu soudnictví, který byl reálně ustanoven začátkem roku 1992.

V listopadu 1992 byl odhlasován, Federálním shromážděním, ústavní zákon č. 542/1992 Sb., o zániku České a Slovenské republiky. K 31. 12. 1992 došlo k zániku ČSFR. 1. ledna 1993 vznikly nové republiky Česká republika a Slovenská republika.

4.2 *Ústava České republiky*

Ústava České republiky byla schválena Českou národní radou dne 16. 12. 1992, s účinností od 1. 1. 1993 a publikována pod číslem 1/1993 Sb. ve sbírce zákonů ČR.

Tento dokument obsahuje a zároveň zavádí termín ústavní pořádek, kde vedle vlastní Ústavy jsou i jiné ústavní předpisy. Ústava a Listina základních práv a svobod, která není ústavním zákonem ve formálním smyslu je samostatně stojícím dokumentem, přesto tvoří ucelený celek. Do ústavního pořádku řadíme ústavní zákony přijaté po 6. 6. 1992. Patří sem zákon č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem ČSFR a dále ústavní zákon č. 29/1993 Sb., který je pro tuto práci důležitější ve smyslu, že jeho obsah

upravuje integraci soudců Nejvyššího soudu ČSFR a vojenských soudců ČSFR do soustavy českého soudnictví.

Text Ústavy České republiky se skládá z Preambule a ze 113 článků, které jsou rozděleny do osmi hlav. „*Hlava první - základní ustanovení (čl. 1 – čl. 14), Hlava druhá - moc zákonodárná (čl. 15 - čl. 53), Hlava třetí - moc výkonná je nadpisy rozdělena do dvou blíže neoznačených částí – prezident republiky (čl. 54 - čl. 66) a vláda (čl. 67 - čl. 80), Hlava čtvrtá - moc soudní (čl. 81 - §96) obsahuje též blíže neoznačené části – ústavní soud (čl. 83 - čl. 89) a soudy (čl. 90 - čl. 96), Hlava pátá - Nejvyšší kontrolní úřad (čl. 97), Hlava šestá – Česká národní banka (čl. 98), Hlava sedmá – územní samospráva (čl. 99 - čl. 105), Hlava osmá – přechodná a závěrečná ustanovení (čl. 106 - čl. 113).*“¹⁴ Během své dvacetileté účinnosti byla několikrát přímo novelizovaná ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., 300/2000 Sb., 448/2001 Sb., 395/2001 Sb., 515/2002 Sb., 319/2009 Sb. a zatím dosud naposledy úst. zák. č. 71/2012 Sb.

¹⁴ GERLOCH, A, HŘEBEJK, J, ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky: Základy českého ústavního právo*. 4. vyd. Praha: PROSPEKTRUM, 2002, 564 s. ISBN 80-717-5077-8. Str. 78-79

5 Organizace soudnictví za první republiky

Jak už bylo řečeno, recepčním zákonem č. 11/1918 Sb. byly stanoveny základní pravidla pro co nejmenší a nejkratší narušení právního prostředí na území nově vzniklé republiky. V zájmu uchování veřejného pořádku zůstává do přípravy nových právních úprav, rakouský a uherský právní řád, veškeré zákony a nařízení. A také celá kompletní soustava rakouského a uherského soudnictví. Během období 1918-1938, vzniklo několik nových soudů, a některé jen změnily své názvy.

Základní rozdělení soudů působící za první republiky je možné do tří skupin.

- 1) Řádné
- 2) Specializované
- 3) Rozhodčí

5.1 Řádné soudnictví

Právě první skupina tvořila základ soudnictví Československé republiky. Řádné soudy se dále dělily na civilní a trestné soudy. A jejich struktura byla dále čtyřstupňová. Právě díky sjednocení prostřednictvím zákona č. 201/1928 Sb. měly tyto soudy označení:

- a) Okresní soud
- b) Krajský soud
- c) Vrchní soud
- d) Nejvyšší soud

Instanční uspořádání řádných civilních soudů bylo takové, že spory řešené u okresního soudu, bylo možné podat proti jejich rozsudku nebo usnesení, odvolání nebo stížnost u krajského soudu. Dále rozhodnutí krajského soudu v kontinuitě s dosavadním řízením bylo možné ohrazovat se proti takovému rozhodnutí u vrchního soudu a případně v další instanci u Nejvyššího soudu.

5.1.1 Nejvyšší soud

V roce 1918 byl ustaven Nejvyšší soud, původně sídlil v Praze. Podle zákona č. 5/1918 Sb. bylo personální složení soudu zajištěno prvním a druhým prezidentem, ze 4 senátních presidentů a z 25 radů nejvyššího soudu a z příslušného pomocného personálu. Novelou zákona č. 216/1919 Sb. soud přesídlil do Brna.

5.1.2 Vrchní soudy

Celkově se na území nacházely čtyři vrchní soudy. V Praze pro zemi českou, v Brně pro zemi moravskoslezskou, v Bratislavě pro Slovensko a v Košicích pro Podkarpatskou Rus.

Vrchní soud tedy řešil odvolání nebo stížnost proti rozhodnutí krajských soudů. V malé míře tedy ve velmi výjimečných případech vrchní soud řešil spory jako soud prvního stupně. Potom by Nejvyšší soud fungoval jako soud druhé instance.

5.1.3 Krajské soudy

Soud krajský byl v každém kraji. Mohly rozhodovat i jako soudy v první instanci, to se týkalo závažnějších sporů, které nepatřily před okresní soudy. Jak už bylo uvedeno, nad okresními náležely soudy krajské, jako jejich odvolací instance. Sborovému soudu první stolice tj. krajský soud, přibýlo ještě označení, podle pravomocí, které vykonával, obchodní, civilní, trestní a exekuční. To samé označení příslušelo i soudům okresním. Ve sborových soudech soudilo kolegium soudců.

5.1.4 Okresní soudy

Zastupovaly vždy nejzákladnější článek neboli první stupeň soudní organizace. Působil v každém územním obvodu. Působil zde samosoudce.

5.2 Specializované soudnictví

Vedle řádných soudů působily v první republice i mimořádné soudy úzce specializované, které si vynutila právní praxe.

5.2.1. Civilní soudnictví

5.2.1.1. Živnostenské soudy

Působily už v monarchii od roku 1896. Vyhrocení sporů mezi podnikateli a jejich zaměstnanci si brzo vynutilo vznik nových soudů a rozhodčích komisí

5.2.1.2. Pracovní soudy

Byly zřízeny zákonem č.131/1931 Sb. A navazují na živnostenské soudy. Řešily spory „z pracovního, služebního nebo učebního poměru založeného soukromoprávní smlouvou, vzniklých mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, jakož i mezi zaměstnanci téhož zaměstnavatele.“¹⁵

Vláda zřídila takovýto soud v místech, „kde toho vyžadují hospodářské a sociální poměry.“¹⁶ Podle JUDr. Ilony Schelleové, jsou tím míněna především větší průmyslová města.

Soud je složen z předsedy a jeho náměstků, které ustanoví ministr spravedlnosti ze soudců.

Pracovní soudy tvořily samostatně organizační jednotku, byly postaveny na úrovni okresních soudů. Rozhodovaly ve věcech pracovního, služebního nebo učebního poměru, které byly založené soukromoprávní smlouvou.

5.2.1.3. Labské plavební soudy

Patřily mezi soudy, které byly také převzaté z předchozího historického období. Byly v rámci nového zákona č. 93/1924 Sb. reorganizovány. Šlo o spory, které vznikaly při plavbě na řece Labe. Soudní výkon měly na starost soudy okresní sídlící v povodí Labe. Význam těchto soudů byl však minimální.

¹⁵ Zákon o soudnictví ve sporech z poměru pracovního, služebního a učebního (o pracovních soudech). In: *131/1931 Sb.* 1931. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1929ns/ps/tisky/t1216_00.htm, [cit. 2013-03-02].

¹⁶ Tamtéž

5.2.1.4. Pojišťovací soudy

Pojišťovací soud byl zřízen v Praze pro Čechy, v Brně pro Moravu a Slezsko, v Bratislavě pro Slovensko a Podkarpatskou Rus. Složení pojišťovacích soudů: předseda a jeho náměstci a dvacet přísedících. Druhým a konečným stupněm byl vrchní pojišťovací soud v Praze, který byl přiřazen k nejvyššímu správnímu soudu. Rozhodování vrchního pojišťovacího soudu probíhá ve čtyřčlenných senátech.

5.2.2. Trestní soudnictví

5.2.2.1. Státní soud

Pro velmi těžké zločiny, které byly blíže uvedeny v zákoně na ochranu republiky, který byl přijat v roce 1923¹⁷. K řízení o těchto činech, byl zřízen státní soud v sídle Nejvyššího soudu v Brně.

Státní soud se skládal z předsedy, jeho náměstka a také nezbytného počtu soudců z povolání a přísedících. Prezident jmenoval předsedu a jeho náměstka na dobu tří let, na návrh vlády.

Zákonem č. 68/1935 Sb.¹⁸, o vrchních soudech jako soudech státních, byl státní soud zrušen.

5.2.2.2. Soudy mládeže

Převzatá úprava už dále nevyhovovala, proto byly ve 30. letech zákonem č. 48/1931 Sb. zřízeny soudy mládeže. Jak je uvedeno v odůvodnění zákona, dřívější zákon „*nečiní v podstatě ani rozdíl mezi provinilcem dospělým a mladistvým*“¹⁹. Pojmem mladistvý se považovala osoba od 14 do 18 let. Pod 14 let to byly osoby nezletilé a tudíž trestně neodpovědné. Zvláštností trestního soudnictví nad mládeží, bylo

¹⁷ Zákon na ochranu republiky. In: 50/1923. 1923.

Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t3996_01.htm, [cit. 2013-03-03]

¹⁸ Zákon o vrchních soudech jako soudech státních. In: 68/1935 Sb. 1935. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/dokument-view.seam?type=html&documentId=onrf6mjzgm2v6nryfuya&conversationId=3201974>, [cit. 2013-03-04]

¹⁹ Zákon o trestním soudnictví nad mládeží. In: 48/1931 Sb. 1931. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1929ns/ps/tisky/t0539_01.htm, [cit. 2013-03-03]

také, že u okresního soudu byli speciálně vyčlenění soudci, pro takové to rozhodování, u krajského soudu rozhodovaly senáty mládeže, v nichž byli dva soudci z povolání a také přísedící, kteří nebyli soudci z povolání. Bylo však požadováno, kromě občanské bezúhonnosti i zvláštní odbornou způsobilost a to znalost sociální péče. Přísedícím se mohla stát i žena. Líčení bylo neveřejné, kromě vyhlášení rozsudku.

5.2.2.3. Porotní soudy

Porotní soudy patřily mezi další recipované soudy z období monarchie. I Ústava z roku 1920 v odstavci třetím a čtvrtém § 95 zmiňuje existenci poroty. Je zde zmíněna možnost dočasného zastavení fungování, které stanoví zvláštní zákon.

Za doby první republiky byl 23. května r. 1919 přijat zákon č. 278/1919 Sb.²⁰, o sestavování seznamů porotců. Nařízení vlády č.301/1919 Sb.²¹ a později nařízením č. 697/1920 Sb.²² byla porotní činnost přerušena. Ačkoliv 10. dubna 1921 bylo vydáno nařízení vlády č. 122/1921 Sb.,²³ které porotní systém mělo zase obnovit, nakonec k jeho realizaci nedošlo.

Původně byly zřízeny v každém obvodu soudů krajských.

²⁰ Zákon o sestavování seznamů porotců. In: *278/1919 Sb.* 1919. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t0979_00.htm, [cit. 2013-03-03]

²¹ Nařízení vlády o zastavení činnosti porotních soudů. In: *301/1919 Sb.* 1919. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=onrf6mjzge4v6mzqgewta&conversationId=3258348>, [cit. 2013-03-04]

²² Nařízení vlády o zastavení působnosti porot na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, jakož i v obvodech některých sborových soudů I. stolice v Čechách a na Moravě. In: *1920 Sb.* 1920. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=onrf6mjzgiyf6nrzg4wta&conversationId=3258708>, [cit. 2013-03-04]

²³ Nařízení vlády o obnovení působnosti porot. In: *122/1921 Sb.* 1921. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=onrf6mjzgiyv6mjsgiwta&conversationId=3259283>, [cit. 2013-03-04]

5.2.2.4. Kmeťské soudy

Tzv. soudy kmeťské řešily spory ve věcech křivého obvinění, urážek na cti způsobené periodickým tiskem, ale i neperiodickými tiskopisy. Tyto soudy byly zřízeny zákonem č. 124/1924 Sb., také zvaný jako tisková novela. Stanovuje i příslušnost a to, že soudní řízení pro určité trestné činy, konkrétně §1 - §6²⁴, konají sborové soudy první stolice neboli krajské soudy, kde jsou zřízeny mimořádné senáty. V případě přestupku se senát skládá ze tří soudců, pokud jde o přečiny nebo zločiny senát se skládá z pěti, tři z nich jsou soudci z povolání a dva jsou tzv. přisedící z lidu - nazývaní kmeti. Odtud je označení kmeťské soudy. Kmet musel být nejméně 45 letý a bydlet v místě pobytu nejméně 2 roky.

5.2.2.5. Vojenský soud

Vojenské soudnictví mělo samostatnou soudní organizaci. Monarchistická úprava byla krátce po vzniku republiky a vzniku československé armády nahrazena novou úpravou.²⁵ Kompetence vojenských soudů se aplikovali na vojáky a na četníky činné ve službě, na vojáky a četníky mimo službu a na další, zákonem upravené, osoby.

Soustava byla tvořena soudy brigádními, divizními a nejvyšším vojenským soudem.

V brigádním rozhodoval justiční důstojník jako samosoudce. Stanovoval maximální sazbu do 6 měsíců vězení.

Divizní soudy v první instanci rozhodovali o státních zločinech a přečinech ve věcech vojenských a ve druhém stupni rozhodovali o odvolání proti rozsudkům a stížnostem. Byl tvořen dvěma justičními důstojníky. Jeden z nich předsedal a navíc rozhodovali ještě dva přisedící z řad tzv. gážistů.

²⁴ Zákon o změně příslušnosti trestních soudů a odpovědnosti za obsah tiskopisu ve věcech křivého obvinění, utrhaní a urážek na cti. In: 124/1924. 1924. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t4520_00.htm, [cit. 2013-03-03]

²⁵ Zákon č. 89/1918 Sb., jímž se prozatímně mění některá ustanovení vojenského trestního řádu, se zrušuje a do zákona č.131/1912 Sb. o vojenském trestním řádě se vkládá XXVII. hlava zákona č. 115/1937 Sb., o vojenském polním trestním řízení, Zákon o vojenském polním trestním řízení. In: 115/1937 Sb. 1937. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0851_01.htm, [cit. 2013-03-03]

Nejvyšší soud vojenský měl za úkol projednávat opravné prostředky proti rozsudkům divizních soudů. Měl sídlo v Praze. Účasten na senátu a zároveň předsedou byl prezident nebo viceprezident, dále 4 radové, kteří byli justiční důstojníci.

5.3 Rozhodčí soudnictví

Rozhodčí soudy můžeme rozdělit do dvou skupin. Do první skupiny patřil dobrovolný rozhodčí soud, který si strany mohly domluvit pro řešení eventuálně pozdějších sporů, které by pak neprojednával řádný soud, nýbrž soukromý rozhodce. Do druhé skupiny náležel povinný rozhodčí soud, tzn., že spory nemohl rozhodnout jiný soud a tyto rozhodčí soudy byly závazné. Nejčastější spory se vedly o veřejné pojištění.

K významným rozhodčím soudům patřily např. rozhodčí soudy nemocenských pojišťoven²⁶, hornické rozhodčí soudy²⁷, které byly složeny se dvou podnikatelů, dále dvou zástupců zřízenců, dvou zástupců dělnictva a z předsedy, který byl soudce z povolání. A další rozhodčí soudy.

K systému soudů také patřily soudy tzv. veřejného práva, kam je zařazen Nejvyšší správní soud, soud volební (podrobněji viz kapitola 7) a ústavní soud (viz kapitola 8).

²⁶ Zákon o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří. In: *221/1924 Sb.* 1924. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t4186_01.htm, [cit. 2013-03-02].

²⁷ Zákon o ochraně dělnictva proti útisku (teroru). In: *145/1920 Sb.* 1920. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t0049_00.htm, [cit. 2013-03-02].

6 Organizace soudnictví v dnešní době (1993-2013)

Po zániku federace bylo nutné zrušit všechny orgány, které existovali pro oba státy společně. V soudnictví se to týkalo především Nejvyššího soudu ČSFR. Zákonem č. 17/1993 Sb. byly právně uzákoněny vrchní soudy. Vrchní soud v Praze zahájil svou činnost 1. ledna 1993, tedy dnem účinnosti zákona č. 17/1993 Sb., na ten Olomoucký se čekalo do roku 1995 resp. do 1. 1.1996

Organizace soudnictví v 90. letech byla upravena především v čl. 91 a 92 Ústavy a také zákonem č. 335/1991 Sb.²⁸, který v roce 2002 nahradil zákon č. 6/2002 Sb.²⁹

Soustavu českých soudů podle těchto právních úprav tvořily:

- Okresní soudy
- Krajské soudy
- Vrchní soudy
- Nejvyšší soud České republiky

Nyní se tato soustava neliší, je stejná.

Specifické postavení má hlavní město Praha, které je podle zákona 131/2000 Sb.³⁰, jak krajem podle ústavního zákona 347/1997 Sb.³¹, tak obcí. Městský soud v Praze vykonává působnost krajského soudu pro území hlavního města Prahy a působnost okresních soudů provádějí obvodní soudy. V Brně jako soud okresní působí Městský soud v Brně. Pro středočeský kraj vykonává působnost krajského soudu Krajský soud v Praze.

²⁸ Zákon o soudech a soudcích. In: 335/1991Sb. 1991. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=onrf6mjzheyv6mztgu> [online]. [cit. 2013-03-06].

²⁹ Zákon o soudech a soudcích. In: č. 6/2002 Sb. 2002. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-6> [online]. [cit. 2013-03-02].

³⁰ Zákon o hlavním městě Praze. In: 131/2000 Sb. 2000. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=onrf6mrqgayf6mjtgewteoi&tocid=onrf6mrqgayf6mjtgewteoi&conversationId=3444179> [online]. [cit. 2013-03-06].

³¹ Ústavní zákon o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona. In: 347/1997 Sb. 1997. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=onrf6mjzhe3v6mzug4wte&conversationId=3445409> [online]. [cit. 2013-03-06].

Tyto soudy nemají souhrnné pojmenování, proto se odborné literatuře můžeme setkat s označením obecné soudy.

Vedle těchto obecných soudů známe ještě soudnictví zvláštní, ke kterým ještě k 31. 12. 1993 patřily soudy vojenské, které k tomuto datu byly zrušeny, a jejich působnost byla převedena na soudy obecné. V současné době tvoří strukturu soudnictví zvláštního jednak Ústavní soud (blíže viz kapitola 8.) a také rozhodčí soudy. Obchodní soudnictví je vykonáváno obecnými soudy. Soudnictví správní je nejen vykonáváno obecnými soudy ale také Nejvyšším správním soudem.

6.1 Obecné soudy

6.1.1. Nejvyšší soud ČR

Nejvyšší instancí soudní soustavy je i v dnešní době Nejvyšší soud. Sídlem tohoto soudu je Brno, tak jako v období první republiky.

Je složen z předsedy, místopředsedy a ostatních soudců. Rozhoduje v senátech v alternativě předseda senátu a dva soudci nebo o mimořádných opravných prostředcích proti rozhodnutím vrchních soudů je senát složený z předsedy senátu a čtyř soudců.

6.1.2. Vrchní soudy

Vrchní soudy nahradily nejvyšší republikový soud, novelou zákona (č. 335/1991 Sb.) z roku 1993. Podle §26 zákona č. 6/2002 Sb. se vrchní soud skládá z předsedy soudu, místopředsedů soudu, předsedů senátů a ostatních soudců. Rozhodují v senátech, které se skládají z předsedy senátu a dvou soudců, pokud zvláštní zákon neuvede jinak.

Jak již bylo uvedeno, v ČR se nacházejí dva vrchní soudy, jeden se sídlem v Praze a druhý v Olomouci. Rozhodují o věcech, v nichž jako orgán prvního stupně rozhodoval krajský soud a patří do jejich obvodu. Tzn. pod Vrchní soud v Praze patří: krajský soud v Praze, Českých Budějovicích, Plzni, Ústí nad Labem, Hradci Králové a Městský soud v Praze. Do obvodu Vrchního soudu v Olomouci patří krajský soud v Brně a Ostravě. Podle přílohy č. 1 zákona č. 6/2002 Sb.

6.1.3. Krajské soudy

Krajské soudy jsou druhým stupněm soudní soustavy, jak to mu bylo již za první republiky.

Ve věcech stanovených zákony jsou krajské soudy činné v 1. stupni. Rozhodují v případech, jako soudy druhého stupně, jsou odvolacími orgány proti rozsudkům okresních soudů, patřící do jejich obvodu. Skládají se z předsedy soudu a místopředsedů soudu, předsedů soudů a jiných soudců.

6.1.4. Okresní soudy

Opět tvoří nejnižší článek soustavy.

Složení okresního soudu je: předseda soudu a místopředsedové soudu, předsedové soudů a další soudci. Okresní soudy rozhodují ve věcech trestních jen v těch případech, ve kterých nerozhodují soudy krajské jako soudy první instance.

Předsedové okresních soudů dávají podněty Nejvyššímu soudu ke sjednocení rozhodování, na základě pravomocných rozhodnutí.

6.2 Zvláštní soudy

Jak již bylo uvedeno, systém zvláštních soudů v současnosti v ČR tvoří jak Ústavní soud ČR tak i rozhodčí soudy.

Rozhodčí soudy řadíme do systému tzv. alternativních řešení sporů. Subjekt, který takovéto spory řeší, není soudní orgán, přestože používá procesní normy užívané soudy. Mezi tyto alternativy můžeme zařadit smírčí řízení, tzv. mediaci a rozhodčí řízení. V odborné literatuře je právě rozhodčí řízení vnímáno různě, jelikož existují různé druhy rozhodčích orgánů.

Podstatou je přenesení projednávání a tudíž i rozhodování ze soudů na rozhodce jako soukromé fyzické osoby nebo na speciální rozhodčí soudy. Výsledkem rozhodování je rozhodčí nález, který má také právní účinky jako pravomocné soudní rozhodnutí, je tedy vykonatelný.

Rozhodce jako soukromé fyzické osoby si strany volí sami, neboť k nim mají důvěru. Rozhodčí soudy bývají vytvářeny soudy k určitému účelu, existují však také

stálé rozhodčí soudy. Dělíme je na obecné a specializované, ty bývají častěji právě k určitému druhu sporů.

Rozdíl mezi rozhodci a rozhodčími soudci je takový, že rozhodčí soudy a jejich postavení jsou upraveny zákonem popř. statutem a od jejich předsedy se vyžaduje určitá profesionalita, jmenování rozhodců je minimálně regulováno.

Už za první republiky rozeznáváme nesnadně mezi rozhodčími orgány, kde najdeme označení rozhodčí soudy, někdy rozhodčí komise nebo rozhodčí senáty. V historii se rozhodčí řízení uplatňovalo především na pracovní a obchodní vztahy.

Nyní nám rozhodčí řízení upravuje novela (zákona č. 216/1994 Sb.) zákon pod č. 19/2012 Sb.³²

V současnosti existují tři stále rozhodčí soudy:

- a) Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky
- b) Burzovní rozhodčí soud
- c) Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze

Jako důvody využití rozhodčího řízení jsou často uváděné tyto: jednostrannost, proti rozhodčímu nálezu se nelze odvolat, může být zrušen obecním soudem jen z důvodů vymezených zákonem, dále je to rychlost a neformálnost, široká vykonatelnost, která zajišťuje nucený výkon rozhodnutí na návrh nejen v tuzemsku, ale také prakticky po celém světě na základě mezinárodních smluv. Dalším důvodem je neveřejnost řízení.

Jiné než uvedené soudy v České republice nepůsobí. Zvláštní právní předpis může předepsat zvláštní označení soudu, v podstatě jde o stanovení požadavku specializace pro rozhodování v určitém druhu věcí, případně o kombinaci požadavku specializace a zvláštního obsazení soudu. Tak je tomu v případě soudů pro mládež³³, podle § 2 písm. d) „*soudem pro mládež zvláštní senát anebo v zákonem stanovených*

³² Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. In: č. 19/2012 Sb. 2012. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-19> [online]. [cit. 2013-03-09].

³³ Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů: (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: č. 218/2003 Sb. 2003. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218> [online]. [cit. 2013-03-05].

případech předseda takového senátu nebo samosoudce příslušného okresního, krajského, vrchního a Nejvyššího soudu“³⁴

³⁴ Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů: (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: č. 218/2003 Sb. 2003. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218> [online]. [cit. 2013-03-05].

7 Nejvyšší správní soud za 1. ČSR a v současné době

7.1 Právní úprava a vznik NSS

Československá republika po svém vzniku nechala inspirovat rakouským modelem i v oblasti správního soudnictví. Jedním ze svých prvních zákonů č. 3/1918 Sb.³⁵ přejímala samotnou instituci Nejvyššího správního soudu. Změny se týkaly hlavně kompetencí, které byly nově upraveny - jednodušeji a obecněji.

Také vývoj veřejné správy podmiňoval vývoj správního soudnictví. Od vzniku Československa se začala připravovat správní reforma. Z této přípravy vyplynul tzv. župní zákon.³⁶ Spolu s tímto zákonem měl vstoupit i zákon č. 158/1920 Sb.³⁷, o správním soudnictví u úřadů okresních a župních. Avšak realizace župního zákona byla stále odkládána a také zákon č. 158/1920 Sb., který měl navazovat, nevstoupil v platnost tak jako samotný župní zákon.

V období první republiky bylo správní soudnictví postaveno tedy pouze na existenci Nejvyššího správního soudu.

V justiční soustavě se znovu setkáváme s existencí NSS od roku 1991, díky novele občanského soudního řádu³⁸, v části páté, která upravuje správní soudnictví.

³⁵ Zákon o nejvyšším správním soudě a o řešení kompetenčních konfliktů. In: *3/1918 Sb.* 1918. Dostupné z:

<http://www.beck-online.cz/bo/dokument-view.seam?type=html&documentId=onrf6mjzge4f6mznga&tocid=onrf6mjzge4f6mznga&conversationId=3890447> [online]. [cit. 2013-03-11].

³⁶ Zákon o zřízení župních a okresních úřadů v republice Československé. In: *126/1920 Sb.* 1920. Dostupné z:

<http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=onrf6mjzgiyf6mjsgywt&conversationId=3953598> [online]. [cit. 2013-03-11].

³⁷ Zákon o správním soudnictví u úřadův okresních a župních. In: *č. 158/1920 Sb.* 1920. Dostupné z:

<http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=onrf6mjzgiyf6mjvhawta&tocid=onrf6mjzgiyf6mjvhawta&conversationId=3953951> [online]. [cit. 2013-03-11].

³⁸ Občanský soudní řád. In: *č. 99/1963 Sb.* 1963. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99> [online]. [cit. 2013-03-11].

Ústava 1993 v čl. 91 předpokládala instituci NSS, který však existoval pouze formálně. Měl tvořit druhý vrchol soudní soustavy. K jeho skutečnému vzniku však po dlouhou dobu nedošlo, třebaže legislativní pokusy v devadesátých letech v tomto směru existovaly.

Správní soudnictví především jeho organizace byla v letech 1992-2002 velmi kritizována, především Ústavním soudem. Svým náležen z 27. 6. 2001 ÚS zrušil celou pátou část občanského soudního řádu. Napomohl především k tomu, aby se vytvořila nová úprava správního soudnictví. Základními zákony jsou zákon č. 150/2002 Sb.³⁹ i zákon č. 500/2004 Sb.⁴⁰ a další. A právě zákon 150/2002 Sb. zřizuje Nejvyšší správní soud k 1. 1.2003., čímž bylo naplněno znění Ústavy.

7.2 Činnost NSS

Podle zákona 3/1918 Sb. byl pro veškerou oblast státu ČSR zřízen NSS se sídlem v Praze.

Byl složen z prvního prezidenta, z druhého prezidenta a ze čtyř senátních prezidentů. Dále také z 20 radů NSS a dalších potřebných zaměstnanců jako např. tajemníků, úředníků a pomocných pracovníků. Soudci byli jmenováni prezidentem republiky na návrh vlády.

NSS rozhodoval v senátech. Tak jako v současnosti existovali pléna tzv. plenissimum neboli shromáždění všech soudců.

Nezřízení nižších stupňů, které měl přinést zákon č. 158/1920 Sb. způsobilo neúměrné zatížení Nejvyššího správního soudu, kde již v polovině dvacátých let trvale převyšoval počet nových věcí možnosti jejich vyřizování. Tudíž se správní řízení protahovalo až na několik let a nepomohlo ani postupné zvyšování počtu soudců.

Roku 1937⁴¹ přišla novela o NSS. Sídlem Nejvyššího správního soudu zůstávala nadále Praha.

³⁹ Soudní řád správní. In: č. 150/2002 Sb. 2004. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-150> [online]. [cit. 2013-03-11].

⁴⁰ Správní řád. In: č. 500/2004 Sb. 2004. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-500> [online]. [cit. 2013-03-11].

⁴¹ Zákon o nejvyšším správním soudě. In: č. 164/1937 Sb. 1937. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0749_01.htm [online]. [cit. 2013-03-13].

Podle tohoto zákona NSS nepříslušelo jednat např. o věcech, které rozhodovali soudy, dále ve sporech o veřejných dávkách a náhradě nákladů atd.

Do kompetence NSS patřilo rozhodovat o kompetenčních konfliktech mezi správními úřady. NSS mohl jednat o věcech, které stanovilo plénum NSS a se schválením vlády, na dobu určitou. Dále řešení věcí, které určí prezident NSS za potřebné.

V první republice byl k Nejvyššímu správnímu soudu organizačně přiřazen soud volební. První prezident NSS byl zároveň prezident Volebního soudu. Tomuto soudu bylo přiřazeno rozhodování ve věcech volebních. A dále také zbavení mandátu poslance, který byl vyřazen.

V současnosti ve správním soudnictví soustavu soudů tvoří nejen Nejvyšší správní soud, který je orgánem specializovaným, výlučně v oblasti správního soudnictví, nýbrž i krajské soudy, které mají správní soudnictví oddělené od další pravomoci vnitřní organizací příslušného soudu.

Nejvyšší správní soud dbá o zákonnost a jednotu rozhodování krajských soudů a správních orgánů tím, že rozhoduje o kasačních stížnostech, které směřují proti pravomocným rozhodnutím krajských soudů ve správním soudnictví. Stěžovatelé tedy usilují o zrušení původních rozhodnutí.

NSS je složen z předsedy soudu, místopředsedy soudu, předsedů kolegií, předsedů senátů a dalších soudců. Funkční období předsedy a místopředsedy je desetileté, jmenuje je prezident ČR z řad soudců tohoto soudu.

Soudci NSS rozvrhem práce se zařazují do kolegií dle úseku své činnosti. NSS rozhoduje v senátech nebo v rozšířených senátech.

Plénum NSS se skládá ze všech soudců NSS, zasedání jsou neveřejná. Ministr spravedlnosti má právo se zúčastnit zasedání.

Nejvyšší správní soud dále rozhoduje ve věcech volebních, ve věcech rozpuštění politických stran a politických hnutí, pozastavení nebo znovuoobnovení jejich činnosti. Zde můžeme najít podobnost s NSS za první ČSR, kdy k Nejvyššímu správnímu soudu byl připojen Volební soud.

Nejvyšší správní soud je také kárným soudem pro řízení ve věcech soudců, státních zástupců a exekutorů. Podle zákona č. 7/2002 sb.⁴²

Krajské soudy jako soudy správní rozhodují, nestanoví-li zákon jinak, ve specializovaných senátech složených z předsedy a dvou soudců. Ve věcech uvedených v § 31 odst. 2⁴³ rozhoduje specializovaný samosoudce, který má práva a povinnosti jako předseda senátu.

Sídlem Nejvyššího správního soudu je Brno.

⁴² Zákon o řízení ve věcech soudců a státních zástupců. In: *č. 7/2002 Sb.* 2002. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-7> [online]. [cit. 2013-03-11].

⁴³ Soudní řád správní. In: *č. 150/2002 Sb.* 2004. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-150> [online]. [cit. 2013-03-11].

8 Komparace Ústavního soudu za první republiky a v dnešní době

8.1 Právní úprava ústavního soudnictví

Zákon č. 121/1920 Sb. z 29. února 1920, jímž se uvozuje ústavní listina Československé republiky, se o instituci ústavního soudu zmiňuje jen na několika místech. Přesto jsou mu věnována počáteční ustanovení v tomto uvozovacím zákoně.

Články říkají, že jen ústavní soud rozhoduje o tom, jestli nově vydané zákony neodporují ústavní listině.

V článku III. se dozvídáme o složení ústavního soudu, a sice že jej tvořilo sedm členů. Dva členové byly z nejvyššího soudu správního, dva soudci z nejvyššího soudu a zbylé dva a předsedu jmenoval prezident republiky.

V samotném textu vlastní ústavní listiny je v § 20 odst. 6 zakotvena neslučitelnost funkce ústavního soudce se členem Národního shromáždění. Také §54 odst. 13 zmiňuje ústavní soud ve věci zvláštního kompetenčního ustanovení.

Navíc podle článku III. odst. 2 uvozovacího zákona, měl další podrobnosti stanovit zvláštní zákon. Tímto zákonem se stal zákon č.162/1920 Sb., o ústavním soudě.⁴⁴ Také jednací řád, který schválil prezident, upravil podrobněji ústavní soud (zákon č. 225/1922 Sb.⁴⁵)

V roce 1991 byl přijat ústavní zákon o Ústavním soudu ČSFR, pod č. 91/1991 Sb. jako první právní úprava polistopadových událostí roku 1989. Soud se skládal z 12 soudců, kteří byli jmenováni prezidentem republiky. Šest soudců z ČR a šest ze SR, funkční období bylo sedmileté. Soud působil jen krátkou chvílí, neboť došlo k rozpadu federace.

V Ústavě z roku 1993 v hlavě čtvrté, nazvané moc soudní, v čl. 83-89 nalezneme část o ústavním soudu, na rozdíl od ústavy 1920 jsou ustanovení týkající se tohoto soudu pohromadě. Čl. 88 Ústava odkazuje na zvláštní zákon, který nabyl účinnosti 1.

⁴⁴ Zákon o ústavním soudě. In: *162/1920 Sb.* 1920. Dostupné z:

http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t2426_00.htm, [online]. [cit. 2013-03-07].

⁴⁵ Jednací řád ústavního soudu. In: *255/1922 Sb.* 1922. Dostupné z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1922/090-1922.pdf>, [online]. [cit. 2013-03-07].

7.1993., tímto předpisem je myšlen zákon č. 182/1993 Sb.⁴⁶, který byl do dnešní doby celkem sedmnáctkrát novelizován.

8.2 Funkční období a jmenování soudce

Funkční období ústavního soudu za první republiky bylo desetileté, nikoli funkční období jednotlivých soudců, jako je to v dnešní době. Poprvé byl ustaven v listopadu 1921, na následující období nebyli soudci ustaveni až na krátkou výjimku v roce 1938 s působením do vydání nálezu z 23. května 1939, kdy byla ve skutečnosti ukončena činnost Ústavního soudu ČSR, přestože formálně existoval až do přijetí Ústavy 9. května 1948. K obnově došlo až po listopadu 1989.

Funkční období nynějšího soudce je desetileté podle čl. 84 odst. 1 Ústavy.

Jak již bylo řečeno, Ústavní soud ČSR se skládal ze sedmi členů a každý z těchto členů měl svého náhradníka, kteří zastupovali v případě jakékoliv indispozice soudce. Dva členy s jejich náhradníky ze svých řad posílal nejvyšší soud, čtyři, myšleno včetně náhradníků, nejvyšší správní soud. Vyslání byli na základě hlasování v plénu v těchto soudech. Tři členy jmenoval prezident na návrh poslanecké sněmovny, senátu a sněmu Podkarpatské Rusi. Všechna jmenování prezidentem musela být kontrasignována předsedou vlády.

Celkové složení Ústavního soudu ČR je 15 soudců, které jmenuje prezident se souhlasem Senátu. Prezident také ze soudců ústavního soudu jmenuje předsedu a dva místopředsedy Ústavního soudu. Toto jmenování nepodléhá kontrasignaci, jak tomu bylo za První republiky.

Co se týče volitelnosti do ústavního soudu, byl 5 letý věkový rozdíl mezi porovnávanými datovými úseky. V ČSR to byl občan znalý práva, nejméně 45 letý. V nynější době jsou požadavky pro výkon povolání ústavního soudce, takové, že občan musí být bezúhonný, starší 40 let, se státním občanstvím ČR, a se způsobilostí k právním úkonům, který má vysokoškolské právnické vzdělání a byl nejméně 10 let aktivní v právnické profesi.

⁴⁶ Zákon o Ústavním soudu. In: 182/1993 Sb. 1993. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>, [online]. [cit. 2013-03-07].

Slib do rukou prezidenta v nynější době skládají všichni soudci Ústavního soudu, za První republiky skládal slib do prezidentových rukou pouze předseda ústavního soudu. Ostatní členové soudu skládali slib pak do rukou předsedy.

8.3 Sídlo ústavního soudu a jeho zaměstnanci

Ústavní soud ČR sídlí v Brně a to konkrétně v Joštově ulici. V Brně též sídlil obnovený Ústavní soud ČSFR.

Se sídlem Ústavního soudu v ČSR je to složitější podle § 6 zákona č. 162/1920 Sb. měl sídlit v Praze, ale jelikož státní rozpočet na rok 1921 a ani 1922 s existencí tohoto soudu nepočítal, byly prostředky poskytnuty z vládních a dalších rezerv. V první pololetí se ústavní soud scházel na Pražském hradě, dále díky tzv. unifikačnímu ministerstvu, které poskytlo dvě kanceláře na Starém Městě Pražském v jedné novostavbě. K dalším provizorním místům patřil primátorský sál v budově Staroměstské radnice od roku 1923 také v bývalém Kolowratském paláci ve Valdštynské ulici, kde převážně sídlili úředníci.

Jak již bylo uvedeno Ústavní soud 1. ČSR se skládal ze čtrnácti soudců. Členy ústavního soudu jsou myšleni i náhradníci. V původním návrhu zákona o ústavním soudu se s náhradníky nepočítalo. Ani Ústavní listina tento pojem nezná. Náhradníci vždy zastupovali pouze „svého“ soudce.

Předseda ústavního soudu měl na starosti činnost soudu a ustavoval zpravodaje. Pokud byl předseda soudu zaneprázdněn, zastupoval ho místopředseda. Místopředseda byl volen na ustavující schůzi hlasováním pomocí lístků, ke zvolení potřeboval nadpoloviční většinu přítomných hlasů, při rovnosti rozhodoval i předseda, který předtím nehlasoval.

Dalšími zaměstnanci ÚS byly zapisovatel, tajemník ústavního soudu, přednosta kanceláře soudu a další úřednické osoby, které nepracovali pouze pro ústavní soud, práce pro soud vykonávali příležitostně, dle potřeby. Agendu účetní vykonávala účtárna předsednictva ministerské rady.

Soudobý ÚS je složen z 15 členů. Předsedu a dva místopředsedy z řad soudců ÚS jmenuje prezident, poté se stávají neodvolatelní. Předseda současného soudu také řídí činnost této instituce, dále zastupuje ÚS navenek, jmenuje předsedy senátu a další podle §3 odst. 1 zákona o ÚS.

Místopředsedové Ústavního soudu zastupují předsedu Ústavního soudu v případě jeho nepřítomnosti a trvale plní úkoly, které jim byli plénem určeny.

Každému ze soudců Ústavního soudu jsou přiděleni asistenti. Konkrétně až tři na plný úvazek, které si sám vybírá, a jsou předsedou ÚS schváleni. Tato funkce asistenta je přímo vázána na funkci soudce, k němuž byl jmenován.

Dalšími zaměstnanci ÚS jsou zaměstnanci kanceláří soudců, zaměstnanci z úseku generálního sekretáře ÚS, zaměstnanci úseku soudní správy a další.

8.4 Neslučitelnost funkcí

Ústava ČR vymezuje, že funkce ústavního soudce není slučitelná s funkcí prezidenta ani člena Parlamentu tak ani s další funkcí ve veřejné správě. Také zákon č. 182/1993 Sb. § 4 odst. 3, 4 vylučuje jinou placenou nebo výdělečnou činnost, „s výjimkou správy vlastního majetku, činnosti vědecké, pedagogické, literární a umělecké též s členstvím v politické straně nebo v politickém hnutí.“⁴⁷

V takovéto úpravě se soudy liší, jelikož Ústavní soud za 1. ČSR byl pojímán jako příležitostný nikoli stále zasedající. Tudíž se ústavními soudci nestávali na plný úvazek, dále byli činní ve svých původních soudech, nebo jiných povoláních. Inkompatibilita byla omezena pouze na zákonodárce.

8.5 Kompetence a činnost ústavního soudu

Ústava 1920 znala pouze dvě kompetence určené ústavnímu soudu. Z toho vyplývá, že byly dva typy řízení před ústavním soudem, prvním typem bylo řízení o souladu zákonů s ústavní listinou a druhým typem řízení byl přezkum, zda ustanovení určitého zákona vydaného Národním shromážděním nepřekračují určenou působnost tohoto zákonodárského sboru.

V obou typech řízení ÚS jednal na návrh. Návrh na zahájení takového řízení mohly podat pouze zákonodárné sněmy a nejvyšší soudy jako nejvyšší soud, nejvyšší správní soud a soud volební. Tudíž ani vláda a ani prezident návrh k soudu podat nemohly.

⁴⁷ Zákon o Ústavním soudu. In: 182/1993 Sb. 1993. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182> [online]. [cit. 2013-03-07].

Samotné řízení bylo rozděleno do několika fází. Nejdříve bylo tzv. řízení předběžné mimo schůzi, které přikáže předseda ÚS zpravodajovi. Další fází je tzv. neveřejná schůze pak následovalo veřejné ústní líčení a dále pak porada a hlasování, které byly neveřejné. Porady a hlasování se mohly zúčastnit jen soudci, kteří byli přítomni celému ústnímu líčení.

Hlasování probíhalo podle věku, vzestupně a naposled byl hlasujícím předseda. Nálezy ÚS, ke kterým došlo nadpoloviční většinou hlasujících, jsou vyhlášeny jménem republiky. Nálezy doručoval předseda ÚS vládě a ministr vnitra je do osmi dnů uveřejnil ve Sbírce zákonů a nařízení.

Ústavní soud České republiky je soudní orgán, který hlavně řeší kontrolu ústavnosti. To ostatně měl řešit i Ústavní soud ČSR, který byl zřízen také pro kontrolu již vyhlášených zákonů, jsou-li v souladu s ústavní listinou.

Současný ÚS řeší nejen rozpor mezi právními předpisy s ústavním pořádkem, ale individuální stížnosti v případech narušování ústavnosti. Což je odlišnost od ÚS za první republiky. Hlavním zdrojem rozhodovacích pravomocí je taxativní výčet čl. 87 Ústavy, odst. 2 ještě stanovuje preventivní kontrolu ústavnosti s mezinárodními smlouvami. Podle čl. 95 odst. 2 Ústavy též ÚS rozhoduje o návrhu obecného soudu, ve věci zjevné protiústavnosti již neplatného zákona, který by jinak obecný soud musel aplikovat na jím řešenou věc.

V nynější době zahajuje Ústavní soud ČR své řízení dnem doručení návrhu. Návrhy na zahájení řízení jsou přiděleny podle určitého vzorce, který je stanoven rozvrhem práce, jednotlivým soudcům, který pak vystupuje jako tzv. soudce zpravodaj. Tento soudce zpravodaj soustřeďuje materiály pro rozhodnutí a předkládá návrh na rozhodnutí, eventuálně rozhodne v určitých případech sám o odmítnutí návrhu na zahájení řízení.

O věcech uvedených v čl. 87, zákon o ÚS dělí mezi plénum a senáty. Tzv. plénum rozhoduje Ústavní soud v plném složení. *„Jsou to např. návrhy na zrušení zákonů či jiných právních předpisů, kompetenční spory, ústavní žaloba Senátu proti prezidentu republiky, návrhy na přijetí stanoviska pléna k překonání právního názoru, který Ústavní soud zaujal ve svém dřívějším nálezu, a jiné věci, které si plénum k rozhodování*

*vyhradilo. Jinak o převážné většině ústavních stížností a jiných návrhů na zahájení řízení rozhodují s konečnou platností tříčlenné senáty.*⁴⁸

Pokud je v plénu přítomno alespoň deset soudců je usnášeníschopné a k rozhodnutí je třeba většina hlasů, ve věcech zrušení zákonů a některých dalších případech je třeba dosažení kvalifikované většiny aspoň devíti hlasů. Takováto rozhodnutí jsou konečná a závazná pro všechny orgány a osoby, nelze se odvolat.

Co se týče forem rozhodnutí, ÚS rozhoduje nálezem ve věci samé, v ostatních věcech rozhoduje usnesením. Tím se liší od prvorepublikového ÚS, který rozhodoval pouze nálezem.

Zajímavostí je, že soudce, který nesouhlasí s rozhodnutím, může připojit své odlišné stanovisko. Je to jeho exkluzivní právo jako soudce ústavního soudu, to soudci obecných soudů takové právo nemají.

V tištěné Sbírce nálezů a usnesení zveřejňuje ÚS všechny své nálezy a vybraná usnesení včetně odlišných stanovisek. A nejvýznamnější nálezy se vyhláší ve Sbírce zákonů České republiky. Také na svých webových stránkách Ústavní soud uveřejňuje všechna svá rozhodnutí.

⁴⁸ Postavení a pravomoci ústavního soudu. *Ústavní soud ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://www.concourt.cz/clanek/2023>

9 Postavení soudců

Charles Louis Montesquieu, autor teze, která říká, že není svoboda, pokud není moc soudní oddělena od výkonné a zákonodárné moci. To byl základ toho, aby soudci byli nezávislí. Tato nezávislost na státní moci pak určuje postavení soudnictví a odlišuje a konkretizuje jej od celého systému státního mechanismu. Právě nezávislost patří také mezi pojmové znaky soudnictví.

Podle Montesquieho měli být soudci vybíráni z lidu, v určitém časovém intervalu a způsobem, který bude předepsán v zákoně a nesmí jim být taková to moc doživotně svěřena.

Demokratické státy se touto teorií jen částečně inspirovaly.

Soudci musí být nezávislí a nestranní. Tyto pojmy spolu úzce souvisí, ale neznamenají totéž. Nestrannost je širším pojmem než nezávislost, nestrannost můžeme chápat jako přístup soudce k věci, kterou projednává. Aby mohl být nestranný, musí být nezávislý. Pokud se ztotožní se zájmem jedné strany nebo dokonce ji favorizuje, už tyto podmínky nesplňuje. Nezávislost také souvisí s neslučitelností funkcí soudce s jinou státní funkcí.

9.1 Postavení soudců za první republiky

Po vzniku republiky se představitelé státu museli vyrovnávat s nelehkou situací v soudnictví. Šlo hlavně o nedostatek soudců v českých zemích. Tato situace nakonec byla vyřešena zkrácením čekatelské lhůty na přechodné období. Byli jmenováni i tzv. pomocní soudci to byli ti, kteří složili notářskou zkoušku a měli si do dvou let doplnit zkoušku soudcovskou. Studenti práv, kteří přijali závazek do justiční služby, obdrželi stipendia.

Prof. JUDr. Jan Kuklík, DrSc. Uvádí, že „*dalším problémem se stal narůst trestní i civilní, zvláště pak obchodní agendy. Ta vzrostla za deset let své existence ČSR u některých případů až o 300% při zachování téměř shodného počtu soudců.*“⁴⁹

Podle důvodové zprávy zákona ze dne 26. dubna 1920 bylo ochromení soudnictví způsobeno hlavně situací na Slovensku. „*Přes úlevy již poskytnuté nemá správa*

⁴⁹ SKŘEJPEK, M, a kolektiv. *Právní stav a právní profese v minulosti*. Vyd. 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2007, 207 s. ISBN 978-809-0360-990. Str. 172

*spravedlnosti dosti právnického dorostu, aby obsaditi mohla místa konceptních úředníkův u soudů a zápasí s obtížemi přidělujíc soudcovské úředníky na Slovensko. Zde nevstoupil od 1. ledna 1919 nikdo do přípravné služby soudcovské.*⁵⁰

Tudíž docházelo k přidělení českých soudců na Slovensko, což nebylo příliš populární.

Ústavní listina⁵¹ z roku 1920 zakotvuje principy soudnictví v hlavě čtvrté. Rozsudky se vyhlašovaly jménem republiky, bez výjimky. Soudní líčení bylo vždy veřejné až na některé zákonem stanovené případy.

Osoby vykonávající funkci soudce jsou vázány jen zákonem a jsou zcela nezávislé na ostatních státních orgánech. V rozhodování sporů nebyli nikomu odpovědní ani ministerstvu spravedlnosti, se kterým byli v pracovním poměru.

Nezávislost soudců byla také podpořena materiálními jistotami. Tzv. platovým zákonem č. 103/1926 Sb., o úpravě platových a některých služebních poměrů státních zaměstnanců. V dílu II. jsou upraveny platové poměry soudců.

Podle § 99 byli na svá místa soudci ustavováni natrvalo. Proti své vůli nemohli být přeloženi, odňaty ze svého úřadu ani posláni do výslužby. Pokud došlo ke zjištění, že soudce porušil úřední povinnosti, mohlo dojít k disciplinárnímu stíhání. Tento postih byl určen disciplinárnímu soudu, který se skládal z nezávislých soudců, kteří mohli soudce zbavit privilegii výše uvedených. Odchod do penze, která nebyla nijak věkově stanovena, s ohledem na zdravotní stav, řešil opět disciplinární soud.

Základním předpokladem pro získání soudcovského úřadu a znalost právního řádu byl odborný výklad zákonů. Soudce byl považován za nejvyšší autoritu, co se výkladu zákona týče.

Bylo třeba splnit podmínky určené pro státní úředníky jako československé státní občanství, bezúhonnost, duševní a tělesné zdraví. Uchazeč o soudcovské povolání musel splňovat další podmínky např. věk minimálně 24 let, vystudování právnického vzdělání na jedné ze tří domácích univerzit (Praha, Brno, Bratislava), čekatelská doba

⁵⁰ Vládní návrh. In: *NS RČS 1920-1925, PS, tisk 5*. 26. dubna 1920. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t0005_00.htm

⁵¹ 121/1920 Sb. Zákon ze dne 29. února 1920, kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky,

činila tři roky, po tuto dobu se připravoval na odbornou soudcovskou zkoušku a seznamoval se soudní agendou.

9.2 *Současné postavení soudů*

Ústava České republiky je hlavním garantem nezávislosti soudců. Konkrétně v hlavě čtvrté je uvedeno, že „*Soudní moc vykonávají jménem republiky nezávislé soudy.*“⁵² A též rozsudky se vyhlašují jménem republiky.

Podobně jako v období první republiky, zabezpečuje nezávislost výkonu tohoto povolání, platové ohodnocení, jak uvádí zákon č. 6/2002 Sb., o zákon o soudech a soudcích. Jejich mzdové ohodnocení upravuje zvláštní předpis.⁵³

Prezident republiky jmenuje soudce doživotně, za jistých podmínek však může dojít k zániku funkce soudce podle §94⁵⁴. Např. když uplyne kalendářní rok, ve kterém soudce dosáhne věku 70 let, nebo když je zjištěno, že soudce není nadále způsobilý podle §91⁵⁵, vykonávat svou funkci, nebo v případě smrti, pozbytím státního občanství atd.

Složením slibu soudce přejímá funkci, nejpozději tak učiní do 3 měsíců. Soudcem se může stát občan ČR, který je bezúhonný, způsobilý k právním úkonům dosáhl věku 30 let, má vysokoškolské právnické vzdělání a odbornou justiční zkoušku.⁵⁶

Než dojde ke jmenování, musí si kandidát na povolání soudce, projít přípravnou službou, která trvá tři roky. Taková to přípravná služba je upravena vyhláškou ministerstva spravedlnosti. Justiční čekatelé, jak se odborně nazývají adepti na takové to povolání, jsou nezbytným prvkem pro neustálé doplňování sboru soudců mladými

⁵² Ústava České republiky. In: *č. 1/1993 Sb.* 1993. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1> [online]. [cit. 2013-03-02].

⁵³ Zák. č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁴ Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Za takto odbornou zkoušku se podle z. č. 6/2002 Sb., považuje i zkouška advokátní, notářská a odborná exekutorská zkouška.

lidmi. Také justiční čekatel skládá slib, ne však do rukou prezidenta republiky, ale do rukou předsedy krajského soudu.

Po dobu své funkce je soudce povinen zachovávat mlčenlivost to platí i v případě, že by svou funkci z nějakého důvodu nadále nevykonával. Může být zproštěn mlčenlivosti díky zvláštnímu právnímu předpisu.

Soudce dbá na svou úroveň odborného vzdělání, soustavně se vzdělává a prohlubuje své právní a další znalosti. Nebrání-li tomu plnění povinností, přispívá ke vzdělávání a předávání znalostí a zkušeností při odborné přípravě advokátů, notářů, soudních exekutorů a koncipientů advokátních, notářských a exekutorských.

Pro řádný výkon soudnictví stanoví předseda soudu, rozvržení pracovní doby popř. pružnou pracovní dobu.

Tak jako za první republiky provinění soudců řešili disciplinární soudy tak platností zákona č. 7/2002 Sb. o řízení ve věcech soudců a státních zástupců, který byl dosud pětkrát novelizován, se nyní zabírají tzv. kárné soudy. Podle § 87⁵⁷ se kárným proviněním rozumí „*Kárným proviněním soudce je zaviněné porušení povinností soudce, jakož i zaviněné chování nebo jednání, jímž soudce narušuje důstojnost soudcovské funkce nebo ohrožuje důvěru v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudů.*“⁵⁸

⁵⁷ Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)

⁵⁸ Tamtéž.

Závěr

Ve své práci jsem se pokusila zabývat problematikou organizace soudnictví za první republiky a organizace soudnictví v dnešní době.

Konkrétně se jedná o období nově vzniklého státu Československého od 28. října 1918 do 30. září 1938, kdy došlo k faktickému konci nezávislosti republiky díky Mnichovské dohodě. Pro fungování nově vzniklého státu a jeho organizaci soudnictví, je důležité uvědomit si zásadní význam tzv. recepčního zákona, který umožnil přechod právních předpisů z dob Rakousko-Uherska.

Obecně lze konstatovat, že existovaly tři skupiny soudů. Jednalo se o soudy řádné, soudy mimořádné a konečně o soudy rozhodčí. Soudnictví řádné bylo třístupňové, tvořeno na nejnižší úrovni soudem okresním, následovaly soudy krajské, vrchní a jako konečná instance soud nejvyšší. Tak jako v dnešní době, kdy se zákonodárci na počátku 90. let soudní soustavou za první republiky nechaly značně inspirovat do jisté míry i justiční soustavou z dob rakousko-uherské monarchie.

I přesto je systém soudnictví v České republice, na rozdíl od organizace soudnictví za první republiky, odlišný. V současné době nenalezneme v soudní soustavě velké množství speciálních soudů. Je zde požadavek na princip jednoty soudnictví.

Hlavní zástupce zvláštních soudů v ČR je ústavní soud, který jsem se v kapitole číslo 8 snažila důkladněji porovnat s ústavním soudem v letech 1918 – 1938, lze tedy zkonstatovat, že hlavní rozdíly spatřuji v kompetencích obou institucí.

Obecně lze shrnout, že jeho činnost nebyla příliš frekventovaná, tudíž výsledky byly málo významné, což vyplývalo právě z úzkého vymezení kompetencí. Stížnosti občanů, které v současné době řeší Ústavní soud v České republice, řešil v období první republiky Nejvyšší správní soud. Nyní je problém zcela opačný, kdy dochází ke zvyšování počtu stížností právě k ústavnímu soudu. Podle statistik ústavního soudu je značná vzestupná tendence. V letech 2011 řešil ústavní soud o 241 více ústavních stížností než v letech 2010.

V Ústavě ani jiném právním předpisu se neuvádí, že soudce ústavního soudu nesmí být do své funkce jmenován více než jednou. V dnešní době tento systém opakovaného jmenování je především z důvodu zajištění kontinuity. Nedávno byl opakován návrh změnit způsob jmenování soudců tak, aby se na něm podílela např. i

Poslanecká sněmovna, tento návrh by mohl, podle mého názoru, přispět ke zpolitizování této nezávislé instituce.

Samozřejmě je stále co vylepšovat, dnešní pohled na českou justici je dle mého mínění takový, že soudy jsou často pomalé a vyznačují se často táhnoucím soudním řízením.

V období první republiky pozitivně hodnotím fakt, že se na samotném výkonu soudní moci vedle soudců z povolání podílela i laická veřejnost v podobě porotních soudů. Tento princip je v různých státech a v různých historických obdobích pojmán odlišně. V nynější době ho náš právní řád nezná, v minulosti působil tento laický prvek především v trestních věcech. Účast lidu je v současnosti realizována institutem přísedících u krajských a okresních soudů.

Dále bych také zmínila správu soudnictví, kterou vykonával a vykonává ministerstvo spravedlnosti, které má vytvářet správné podmínky pro výkon soudnictví a to zejména v oblasti personální, organizační, finanční. Nesmí žádným způsobem zasahovat do jejich nezávislosti ani hodnotit nezákonnost soudních rozhodnutí.

Na závěr bych ráda poznamenala fakt, že díky této práci se mi podařilo pochopit soudní soustavu v ČR, kde jsem měla značné mezery. A dále také organizaci soudnictví za první republiky, kde mne překvapilo velké množství specializovaných soudů. Také jsem se dozvěděla spoustu zajímavých věcí o Ústavním soudu nejen za první republiky.

Résumé

In the introductory chapter briefly pay attention to the position of the judiciary in the state power, even though the work is mostly legal-historical, theoretical page would not let go unnoticed.

For an accurate understanding of the issue must also be given of the historical development of the republics, as well as the legal and constitutional framework of the judiciary.

For clarification, I would like to point out that in this work only deal with judicial organization in the historic Czech lands. It was also possible in this work to pursue the situation of the Slovak Republic, but the structure of the courts, which was taken, is somewhat different from the Czech lands.

The fifth chapter is devoted to the description of the organization of the judiciary for 1 Czechoslovakia, where we learn that in 1918-1938 the basic division of the courts in the three groups. Proper judicial and arbitration specialist. On the territory of the First Republic, the courts continued to function under public law.

Unlike the first republic currently have a distribution. Only we can meet with the designation of general and special courts.

Another section is devoted to the Supreme Administrative Court, the comparison of then and now.

Chapter eight is devoted to the institution of the Constitutional Court of the First Republic and today.

The last chapter is devoted to the status of judges, the appointment and a brief description of the disciplinary offense.

In my thesis I have tried to deal with the issue of the administration of justice in the First Republic and the administration of justice in our time.

Specifically, the period of the newly created Czechoslovak state from 28 October 1918 to 30 September 1938, when the end of the de facto independence of the Republic through the Munich Agreement. The functioning of the new state and its administration of justice, it is important to realize the crucial significance Reception law to permit the passage of legislation from the time of the Austro-Hungarian Empire.

Generally it can be said that there were three groups of courts. It was a regular courts, special courts and finally by arbitration courts. Justice was proper three-, formed

at the lowest level the district court, followed by the county courts, the top and make a final Supreme Court. As nowadays, when legislators in the early 90 years of judicial system of the First Republic left very inspired to some extent judicial system from the time of the Austro-Hungarian monarchy.

Yet the justice system in the Czech Republic, unlike the judicial organization of the First Republic, different. Currently, we do not find in the judicial system of a large number of special courts. There is a requirement of the principle of unity of the judiciary.

The main representative of special courts in the Czech Republic's constitutional court, which I described in Chapter 8 thoroughly tried to compare it to the Constitutional Court in the years 1918 to 1938, it can be admission of the main differences I see in the competences of both institutions.

In general it can be stated that his work was not too busy, so the results were not very significant, which resulted just from a narrow definition of competence. Complaints from citizens, which currently address the Constitutional Court of the Czech Republic, dealt with in the First Republic, the Supreme Administrative Court. Now the problem is quite the opposite when there is an increase in the number of complaints currently before the Constitutional Court. According to statistics, the Constitutional Court is a substantial upward trend. In 2011 the Constitutional Court addressed the constitutional 241 more complaints than in the 2010th

Interesting is the fact that in the Constitution or other law does not state that a judge of the Constitutional Court shall be appointed to his office more than once. Today, this system is mainly reappointed in order to ensure continuity. It was recently repeated the proposal to change the way the appointment of judges, so that through partnerships such as the Chamber of Deputies, this proposal would, in my opinion, it should be contribute to the politicization of this independent institution.

Of course, there is always something to improve; today's view of the Czech judiciary is, in my opinion, such that courts are often characterized by a slow and often stretching litigation.

In the period of the First Republic are positively the fact that, at the very exercise of judicial power alongside professional judges involved and the general public in the form of jury courts. This principle is in different countries and in different

historical periods conceived differently. At the present time it does not know our legal system, in the past, it cause element especially in criminal matters. Participation of the people is at present realized Institute Associate at the regional and district courts.

Furthermore, I also mentioned the administration of justice, which he held and exercised by the Ministry of Justice, which is to create the right conditions for the exercise of justice, especially in the area of personnel, organizational, financial. Shall in no way interfere with their independence or illegality evaluate judicial decisions.

In conclusion, I would like to remark the fact that with this work, I managed to understand the judicial system in the Czech Republic, where I had significant gaps. And as well as the administration of justice during the First Republic, where I was surprised by the large number of specialized courts. I also learned a lot of interesting things about not only the Constitutional Court of the First Republic.

Seznam použitých zdrojů:

Literatura:

- ADAMOVIÁ, K. *Dějiny českého soudnictví do roku 1938*. Vyd. 1. Praha: LexisNexis, 2005, 231 p. ISBN 978-808-6920-078.
- BROKLOVÁ, E. *První československá ústava: diskuse v ústavním výboru v lednu a únoru 1920*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČAV, 1992, 221 p. ISBN 80-852-7008-0.
- DOBEŠ, J, HLEDÍKOVÁ, Z, JANÁK, J. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. [2. vyd.]. Praha: NLN, 2005, 568 p. ISBN 978-807-1067-092.
- DOSTÁL, Martin. *Ústavní soud České republiky v letech 1993-2000: podstata ústavního soudnictví, procesní úprava, základní ústavněprávní doktríny a významné judikáty prvního Ústavního soudu ČR*. Praha: Linde, 2004. 157 s. ISBN 80-7201-462-5.
- FIALA, J, MATES, P, NOVÝ, K, PRŮCHA, P. *Malá právnícká encyklopedie*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 1995, 232 s. ISBN 80-856-4763-X.
- GERLOCH, A, HŘEBEJK, J, ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky: Základy českého ústavního práva*. 4. vyd. Praha: PROSPEKTRUM, 2002, 564 s. ISBN 80-717-5077-8.
- GRONSKÝ, J, HŘEBEJK, J. *Dokumenty k ústavnímu vývoji Československa*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2004, 244 s. ISBN 80-246-0878-2.
- JÁNOŠÍKOVÁ, P, KNOLL, V, RUNDOVÁ, A. *Mezníky českých právních dějin*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 215 s. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3802-516.
- KADLECOVÁ, M, MATES, P, SCHELLE, K, VESELÁ, R, VLČEK, E. *Dějiny Československého státu a práva (1918-1945)*. 2. opr. vyd. Brno: Doplněk, 1992, 133 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 16. ISBN 80-901-1027-4.
- KLÍMA, K. *Státověda*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, 415 p. ISBN 80-868-9898-9.

- LANGÁŠEK, T. *Ústavní soud Československé republiky a jeho osudy v letech 1920-1948*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 319 p. ISBN 80-738-0347-X.
- MADAR, Z. *Slovník českého práva*. 3. rozš. a podstatně přeprac. vyd. Praha: Linde, 2002, 983 s. ISBN 80-720-1377-7.
- MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, 673 s. ISBN 80-720-1433-1.
- RYSKA, R. *Slovník základních pojmů z práva*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Fortuna, 2007, 70 s. ISBN 978-80-7168-991-1.
- SCHELLEOVÁ, I, SCHELLE, K. *Soudnictví: (historie, současnost a perspektivy)*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, 592 s. ISBN 80-864-3265-3.
- SCHELLEOVÁ, I. *Organizace soudnictví a právní služby*. 1. vyd. Praha: Alfa Publishing, 2006, 213 s. Právo studium. ISBN 80-865-7540-3.
- SKŘEJPEK, M, a kolektiv. *Právní stav a právní profese v minulosti*. Vyd. 1. Praha: Havlíček Brain Team, 2007, 207 s. ISBN 978-809-0360-990.
- STAVINHOVÁ, J. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2003, 660 s. ISBN 80-210-3271-5.
- ZIMEK, J. *Ústavní vývoj českého státu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1996, 177 s. Edice učebnic Právnícké fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 149. ISBN 80-210-1354-0.
- ZOULÍK, F. *Soudy a soudnictví*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1995, 268 s. Právo a hospodářství. ISBN 34-063-9312-8.

Legislativní dokumenty:

- Jednací řád ústavního soudu. In: *č. 255/1922 Sb.* 1922. Dostupné z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1922/090-1922.pdf>, [online]. [cit. 2013-03-07].
- Nařízení vlády o zastavení činnosti porotních soudů. In: *č. 301/1919 Sb.* 1919. Dostupné z:

<http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=onrf6mjzge4v6mzqgewta&conversationId=3258348>, [online]. [cit. 2013-03-04]

- Nařízení vlády o zastavení působnosti porot na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, jakož i v obvodech některých sborových soudů I. stolice v Čechách a na Moravě. In: *č. 697/1920 Sb.* 1920. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=onrf6mjzgiyf6nrzg4wta&conversationId=3258708> [online]. [cit. 2013-03-02].
- Občanský soudní řád. In: *č. 99/1963 Sb.* 1963. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99> [online]. [cit. 2013-03-11].
- Soudní řád správní. In: *č. 150/2002 Sb.* 2004. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-150> [online]. [cit. 2013-03-11].
- Správní řád. In: *č. 500/2004 Sb.* 2004. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-500> [online]. [cit. 2013-03-11].
- Ústava České republiky. In: *č. 1/1993 Sb.* 1993. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1> [online]. [cit. 2013-03-02].
- Ústavní zákon o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona. In: *č. 347/1997 Sb.* 1997. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=onrf6mjzhe3v6mzug4wte&conversationId=3445409> [online]. [cit. 2013-03-06].
- Zákon na ochranu republiky. In: *č. 50/1923 Sb.* 1923. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t3996_01.htm, [online]. [cit. 2013-03-03]
- Zákon o hlavním městě Praze. In: *č. 131/2000 Sb.* 2000. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=onrf6mrqgayf6mjtgewteoi&tocid=onrf6mrqgayf6mjtgewteoi&conversationId=3444179> [online]. [cit. 2013-03-06].

- Zákon o labských plavebních soudech. In: *č. 92/1924 Sb.* 1924. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t4427_00.htm, [online]. [cit. 2013-03-02].
- Zákon o nejvyšším soudě. In: *č. 216/1919 Sb.* 1919. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t0752_00.htm, [cit. 2013-03-02].
- Zákon o nejvyšším správním soudě a o řešení kompetenčních konfliktů. In: *č. 3/1918 Sb.* 1918. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=onrf6mjzge4f6mznga&tocid=onrf6mjzge4f6mznga&conversationId=3890447> [online]. [cit. 2013-03-11].
- Zákon o nejvyšším správním soudě. In: *č. 164/1937 Sb.* 1937. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0749_01.htm [online]. [cit. 2013-03-13].
- Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů: (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *č. 218/2003 Sb.* 2003. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218> [online]. [cit. 2013-03-05].
- Zákon o ochraně dělnictva proti útisku (teroru). In: *č. 145/1920 Sb.* 1920. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t0049_00.htm, [online]. [cit. 2013-03-02].
- Zákon o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří. In: *č. 221/1924 Sb.* 1924. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t4186_01.htm, [online]. [cit. 2013-03-02].
- Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. In: *č. 19/2012 Sb.* 2012. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-19> [online]. [cit. 2013-03-09].
- Zákon o řízení ve věcech soudců a státních zástupců. In: *č. 7/2002 Sb.* 2002. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-7> [online]. [cit. 2013-03-11].

- Zákon o sestavování seznamů porotců. In: *č. 278/1919 Sb.* 1919. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t0979_00.htm, [online]. [cit. 2013-03-03]
- Zákon o soudech a soudcích. In: *č. 335/1991 Sb.* 1991. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=onrf6mjzheyv6mztgu> [online]. [cit. 2013-03-06].
- Zákon o soudech a soudcích. In: *č. 6/2002 Sb.* 2002. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-6> [online]. [cit. 2013-03-02].
- Zákon o soudnictví ve sporech z poměru pracovního, služebního a učebního (o pracovních soudech). In: *č. 131/1931 Sb.* 1931. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1929ns/ps/tisky/t1216_00.htm, [online]. [cit. 2013-03-02].
- Zákon o správním soudnictví u úřadův okresních a župních. In: *č. 158/1920 Sb.* 1920. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=onrf6mjzgiyf6mjvhawta&tocid=onrf6mjzgiyf6mjvhawta&conversationId=3953951> [online]. [cit. 2013-03-11].
- Zákon o státním soudě. In: *č. 51/1923 Sb.* 1923. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=onrf6mjzgizv6njrfuya&conversationId=3198098>, [online]. [cit. 2013-03-04]
- Zákon o trestním soudnictví nad mládeží. In: *č. 48/1931 Sb.* 1931. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1929ns/ps/tisky/t0539_01.htm, [online]. [cit. 2013-03-03]
- Zákon o úpravě některých organizačních otázek v oboru soudnictví. In: *č. 201/1928 Sb.* 1928. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/tisky/t1751_00.htm, [online]. [cit. 2013-03-01].

- Zákon o úpravě platových a některých služebních poměrů státních zaměstnanců (platový zákon). In: *č. 103/1926 Sb.* 1926. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/tisky/t0100_01.htm, [cit. 2013-03-01].
- Zákon o ústavním soudě. In: *č. 162/1920 Sb.* 1920. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t2426_00.htm, [online]. [cit. 2013-03-07].
- Zákon o Ústavním soudu. In: *č. 182/1993 Sb.* 1993. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>, [online]. [cit. 2013-03-07].
- Zákon o vojenském polním trestním řízení. In: *č. 115/1937 Sb.* 1937. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0851_01.htm, [online]. [cit. 2013-03-03]
- Zákon o vrchních soudech jako soudech státních. In: *č. 68/1935 Sb.* 1935. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=onrf6mjzgm2v6nryfuya&conversationId=3201974>, [online]. [cit. 2013-03-04]
- Zákon o změně příslušnosti trestních soudů a odpovědnosti za obsah tiskopisu ve věcech křivého obvinění, utrhaní a urážek na cti. In: *č. 124/1924 Sb.* 1924. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/t4520_00.htm, [online]. [cit. 2013-03-03]
- Zákon o zřízení župních a okresních úřadů v republice Československé. In: *č. 126/1920 Sb.* 1920. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=onrf6mjzgiyf6mjsgywta&conversationId=3953598> [online]. [cit. 2013-03-11].
- Zákon, jímž se zřizuje nejvyšší soud. In: *č. 5/1918 Sb.* 1918. Dostupné z: [http://novyweb.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/68fdca6a7e1ccc41c12576ac004593f4/332b95fa362da7fac12576bd0042c55f/\\$FILE/z%C3%A1kon%20o%20NS%20z%20roku%201918.pdf](http://novyweb.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/68fdca6a7e1ccc41c12576ac004593f4/332b95fa362da7fac12576bd0042c55f/$FILE/z%C3%A1kon%20o%20NS%20z%20roku%201918.pdf), [online]. [cit. 2013-03-02].

Periodikum

- KOHOUT, Martin. Kmetické soudy v soustavě soudů tzv. První republiky. *Právo: časopis pro právní teorii a praxi*. 2009, II., čtvrté. ISSN 1802-9116.

Internetové zdroje

- *Organizační řád ÚS. Ústavní soud ČR* [online]. 2012 [cit. 2013-03-11]. Dostupné z: <http://www.concourt.cz/clanek/GetFile?id=2025>
- *Postavení a pravomoci ústavního soudu. Ústavní soud ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://www.concourt.cz/clanek/2023>
- *Rozhodčí soud* [online]. 2012 [cit. 2013-03-09]. Dostupné z: <http://www.rozhodcisoud.cz/cz.html>

Seznam použitých zkratk

ČR – Česká republika

ČSFR- Česká a Slovenská federativní republika

ČSR – Československá republika

NSS- Nejvyšší správní soud

ÚS – Ústavní soud